

Közelről nézve Magyar Nemzet melléklete kerek-asztal beszélgetés 2008. július 5.

Magyar Nemzet: *A monoki kezdeményezés követ dobott az állóvízbe; azóta egyre nyíltabban folyik a vita olyan dolgokról, amelyekről eddig divat volt szemérmesen hallgatni. Érdekesen alakulnak a törésvonalak: előfordul, hogy akik közös politikai vagy világnézeti táborban voltak, eltérő véleményeket hangoztatnak, illetve: akik egymásra ellenfélként tekintettek, most konszenzusra jutnak. Különösen nagy port kavart a kisebbségi ombudsman kijelentése: szerinte a szerencsi kistérségben történt kezdeményezés etnikai ügy rasszista indítékkal, ami alkotmány- és törvényellenes.*

Szepessy Zsolt: Ez butaság. A probléma a következő: bizonyos emberek sportot üznek abból, hogy nem dolgoznak, illetve a segélyek mellett eljárnak feketén dolgozni, és sajnos a szabadidejüket sem arra használják, hogy a gyerekeikkel foglalkozzanak, őket iskolába járassák. De Monok esetében a száznolcvan érintett munkanélküliből csupán harminc-negyven a roma, a többi magyar. Csatlakozott olyan település is a monoki kezdeményezéshez, ahol egyetlen roma sem él. Aki ezt romaügynek nyilvánítja, azért teszi, hogy a kezdeményezés ne legyen szalonképes, vagyis ne juthasson el a törvényhozásig. Bizonyos köröknek ez az érdekük. Jó néhány médium járt Monokon, s próbálkoztak a romáknál, hogy mondják el nekik, micsoda üldöztetés éri őket. Ha találnak ilyet, biztosan szétkürtölték volna, de nem találtak.

Zolnay János: Részben mégis romaügyről van szó, mert óhatatlanul megkülönbözteti, vagyis több csoportra osztja a tartósan munkanélkülieket, és egyik részükről azt állítja – amint az imént hallottuk – hogy önhibájukból nem dolgoznak. Ennek pedig, akár szándékában állt a kezdeményezőnek, akár nem, óhatatlanul van olyan olvasata, hogy ezek bizony cigányok.

Magyar Nemzet: *Miért merülne ez föl óhatatlanul?*

Zolnay János: Mert a cigányellenes közbeszéd egyik alapvető toposza, hogy a romáknak azért nincs munkájuk, mert nem akarnak dolgozni. Romaprobléma, mert a roma és nem roma népesség foglalkoztatási helyzete nagyon eltér. Ezt nem lehet nem észrevenni. Én a kezdeményezést határozottan ellenzem, különösen akkor, ha országos szociálpolitikai gyakorlatot akarnak belőle csinálni. Nem új dolog a munkára kényszerítés, Magyarországon is megvannak az előzményei: a szocialista korszak utolsó éveiben egy kormányrendelet, a munkanélkülieket közveszélyes munkakerülőkké nyilvánította, és szigorított kényszers munkára ítélte őket, pedig már létezett munkanélküliség. Ugyanakkor Magyarországon jelenleg ötvenhat-ötvenhét százalékos a foglalkoztatottsági arány, ami az egyik legalacsonyabb Európában. A nyolcvanas években a romák többsége, nyolcvanöt százalék még dolgozott. A rendszerváltás után körülbelül másfélmillió munkahely szűnt meg rendkívül rövid idő alatt. Azóta háromszázezerrel növekedett ugyan a munkahelyek száma, de be is fagyott ez a szám, s nem akar mozdulni. A statisztikák szerint a romák katasztrofális foglalkoztatási helyzete azóta sem javult.

Póczik Szilveszter: Ha ebből romaproblémát kreálunk, az életveszélyes érvelések előtt nyitja meg az utat. Ha azt mondjuk, hogy az érintettek cigányok, az szociológiailag részben igaz, viszont meg kell

válaszolnunk azt a kérdést is: miért éppen az egyébként rendkívül differenciált roma kisebbségre igaz, hogy egy részük évtizedeken, sőt évszázadokon keresztül nem volt képes beilleszkedni és felzárkózni...

Magyar Nemzet: *Amit ön mond, jelenleg a cigányságnak körülbelül kétharmadát érinti. Ennyien élnek mélyszegénységben.*

Póczik Szilveszter: Ha azt kezdjük boncolgatni, melyek azok a történelmi kulturális körülmények, s hogy melyek azok a hiányok, amelyek őket megakadályozták a felzárkózásban, fennáll a veszély, hogy az egész egy etnikai vita kereteibe sodródik. Ezért azt javaslom, hogy az bár tagadhatatlanul az etnikai probléma is fennáll, ebben az összefüggésben inkább térjünk ki előle.

Kolláth György: Az, hogy romaügy vagy sem, álkérdés. Ahol jogegyenlőség van, nincs romákat és nem romákat külön érintő jog. Az játszik ezzel, aki erre hivatkozva nem akar csinálni semmit. Közben pedig a baj jogi téren is óriási; túl vagyunk a huszonnegyedik órán.

Németh György: Monokra én is úgy tekintek, mint a társadalmi vita apropójára. Ha általános gyakorlattá válna, azt magam is rossznak tartanám; annál rosszabbnak már csak egy népszavazást tartanék. Bízom annyira a politikusokban, hogy ezt megelőzik, s kihúzzák a monoki ügy méregfogát. Ugyanakkor ezt olyan nem roma kérdésnek tekintem, amelynek azért nagyon komoly etnikai vonatkozásai vannak. Valamikor a XV. században jöttek be az első cigánykaravánok Magyarországra, s ebben a likacsos országban több száz évig megélték úgy, hogy legfeljebb helyi problémák keletkeztek körülöttük. Azonban a XIX. század közepétől, amikor a modernizáció megkezdődött, a cigány társadalom archaikus maradt, és modernizációs kísérletei sorra csődöt mondtak. Az egyik ilyen kitörési kísérlet például azért akadt el, mert kismesterségekre szakosodtak, amiket aztán tönkretett a gyáripar. A cigányság nem tudott jól stratégiát váltani. Így értékelem a Kádár-korszakot is, amikor a cigányság elindult a modernizáció útján, a férfiak segéd munkások, betanított munkások lettek, a gyerekek már elvégezték a nyolc általánost, esetleg tovább is tanultak; néhány generáció alatt kialakulhatott volna az, hogy a cigányságra ugyanúgy tekintünk, mint a jáászokra vagy a kunokra, akik tartják a kultúrájukat, büszkék a származásukra, de napi viselkedés szintjén nem lehet megkülönböztetni őket. A rendszerváltozás ebbe a felzárkózási stratégiába rondított bele. Valóban megszűnt másfél millió munkahely, s ezek az emberek ismét nem tudtak váltani. Ráadásul ma már az érettségi alapkövetelmény, tehát nem egyesével kéne venni a lépcsőket, hanem hármával-négyesével. Sajnos a szociálpolitika, meg a jogvédő megközelítés, ami az Egyesült Államok-beli szztenderdekben gondolkodik, nem segít.

Zolnay János: A munkanélküli ellátásoknak két céljuk van. Az egyik, hogy segítse az adott családot a túlélésben, a másik, hogy segítse vissza a munkaerőpiacra. Körülbelül száznegyven-százhatvanezer olyan tartós munkanélkülről beszélünk, aki rendszeres szociális segílyt kap. Ezek az emberek nagyon távol sodródtak a munkaerőpiactól. Túl vannak a járadékon, és minél hosszabb ideje él valaki munka nélkül, annál kisebb az esélye arra, hogy valaha visszatérjen. A tartós munkanélküliek kétharmada a negyvenhárom legelmaradottabb kistérségben él, ahol földrajzi értelemben sincs esély rá, hogy

munkát kapjon. A legszegényebb segélyezett csoportba részint többgyerekesek, részint tartós munkanélküliek kerülnek. Az ő esetükben a legkevésbé feltételezhetjük, hogy rossz helyre kerül ez a borzasztó kevés pénz. És az ő esetükben van a legkevésbé értelme a munkára kötelezéstől azt várni, hogy ettől újra szocializálódnak.

Póczik Szilveszter: Az adófizető és dolgozó állampolgárok demokratikus körülmények között, egy társadalmi megegyezés keretében azért fizetik az adójukat, hogy a társadalmi egyensúly ne bomoljon meg. Az adókból finanszírozzuk ezeknek az embereknek bizonyos szinten tartását, vagyis ez a pénz gyakran arra szolgál, hogy azon a határon tartsuk őket, ahol még nem csúsztak ki a társadalomból, illetve ha már kicsúszóban vannak, legyen esélyük visszakapaszkodni. A munkára kényszerítés azonban ez esetben nem jó definíció, ugyanis amit a szerencsi kistérségben meg szeretnének követelni a segélyezettektől, az az, hogy végezzenek bizonyos korlátozott, társadalmilag hasznos tevékenységet.

Magyar Nemzet: *Mi a különbség?*

Póczik Szilveszter: Az, hogy a munka a munkaerőpiacon van.

Szepessy Zsolt: Mi azt javasoltuk, hogy kapjanak nyolcóránként ötezer forintot, a segély összegének határáig. Tehát egy húszezer forintos segélyért havonta négy napot kellene közhasznú tevékenységgel tölteni. Így azok, akik az adófizetők jóvoltából segélyt kapnak, szintén letesznek valamit a közösség asztalára. Egyébként beszélgettem erről ezekkel az emberekkel.

Magyar Nemzet: *Mit szólnak?*

Szepessy Zsolt: Tetszik nekik. Ezek életerős, családos férfiember, akik nem találnak értelmes elfoglaltságot maguknak. Így viszont helyi munkákat végezhetnek, amire büszkék lehetnek, s este, ha hazamennek, megint családfőnek érzik magukat, ugyanis látja a család, hogy az ember elment dolgozni, és a közösség hasznos tagja. A rendeletünk fontos része, amiről a média folyton megfélekedezik, hogy azoknak, akiket a szociális segély mellett behívunk dolgozni, ha jól teljesítenek, adunk egy ajánlólevelet, s megpróbáljuk őket vállalkozásokhoz eljuttatni. Van erre lehetőség, és a vállalkozók szívesen alkalmaznak olyan embert, aki önkormányzati referenciákkal rendelkezik.

Póczik Szilveszter: Kriminológusként hatalmas előnynek látom, hogy ezeket az embereket, akik viselkedésükben egyre távolodnak a normáktól, próbálja visszaterelni a normakövető életvitelhez. Ugyanez vonatkozik a gyerekek iskolába járásával kapcsolatos intézkedésekre is. Fennmarad valamilyen szinten a munkavégző képességük, kapcsolatba kerülnek, újra kommunikálni kezdenek a közösséggel, és ez elősegítheti a munkaerőpiaci és szociális reintegrációjukat. S közben vitathatatlan, hogy a közösségek számára hasznot hajtanak. Ez munkaerőpiaci tartalékképződést jelent, miközben a feketemunka szűkülésével járhat. Ráadásul fontos lépés lehet a jövedelmi aránytalanságok csökkentése felé, és kivezet a megélhetési gyermekszülés súlyos és megalázó helyzetéből. Ez hosszú folyamat lesz, nyilván. Még ha jogilag kissé aggályos is a dolog, örülök neki.

Kolláth György: Már Zolnay úr fejtegetésében, de az ombudsmani jelentésben is súlyos, alkotmányosértő hibát találtam. Az alkotmány szerint az állampolgárok az önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén, a megélhetéshez szükséges ellátásra jogosultak. Általában is az

alkotmány a szociális biztonságot rászorultsághoz köti. Nem mindegy, hogy valaki azért nem dolgozik, mert erre nem képes, vagy azért, mert nem hajlandó. A szélsőséges jogvédő alapállás, amit az ombudsmani jelentés is tükröz, azt sugallja, hogy minden cigány egyforma, s mind csakis áldozat lehet. Velük szemben vétkes, rasszista a helyi közösség, a társadalom. Kizárt, hogy legyenek olyan a romák, akik nem akarnak dolgozni? Az ide mindent, oda semmit logika, és az előjogok kikövetelése hamis és káros. Vannak alkotmányos kötelezettségek is: pl. az iskolába járás. Elég, ha papíron marad? Léteznek olyan állami ellátási formák, amelyek gratis megkaphatók, és olyanok is, mint például a munkanélküli segély, ami feltételekhez köthető. Az állam keze nagyrészt szabad ezek rendezésekor. Az ombudsman a parlament független, politikailag semleges közjogi tisztviselőjeként nem cselekedhet „felelőtlen” civil jogvédőként. Elkötelezett lehet, durván elfogult azonban nem. Miért hagyja szó nélkül, hogy a kisebbségi érdek- és jogvédők bünbakképzésről beszélnek, hiteltelenül, jogilag sem helytálló módon. Miért sugallja, hogy ab ovo mindenki ártatlan, aki az illető kisebbséghez tartozik, ám az a néni, akinek ellopják a krumpliját vagy tyúkját, szalonrasszista, meg az a helyhatóság is, mely nem nézi ezt tétlenül. Jogász, szociológus ne látna különbséget az ok és az okozat között? Ez sértő magára a kisebbségi közösségre nézve is! Vannak a roma társadalmon belül is kitűnő vállalkozók, zeneművészek, rendőrök, médiaszemélyiségek, de sokan vannak olyanok is, akik nem tudnak vagy nem akarnak az ország törvényei szerint élni. Illenék differenciáltan szólni. Például úgy, ahogy sok faluban megteszi ezt a cigány kisebbségi önkormányzat, ellent állva a feszültség szításának. Iszonyú ziccert hagyott ki a parlamenti biztos.

Németh György: Úgy látom, kétféle cigány vezető létezik: az egyiket antimodernista-romantikusnak nevezem, a másikat modernista-realistának. Az antimodernista-romantikus cigány vezető azt hangoztatja, „az én kiváló népem bármikor felzárkózna, de az ellenséges világ mindig visszakényszeríti a perifériára”. Az ombudsmannak nem kellett volna elfogadnia a monoki kezdeményezést generális orvosságként, de kiindulópontnak kellett volna tekintenie egy olyan vitához, amelyből kivonjuk az átkozott politikát, de a politikai elitet mégis meggyőzzük arról, hogy letegyen erre az ügyre, mondjuk, ötszázmilliárd forintot...

Magyar Nemzet: *Miből?*

Németh György: A mai gazdaságpolitikai viták az adócsökkentésről szólnak. De mikor a vidék robbanásveszélyes helyzetben van, nem adócsökkentésről kell beszélni, hanem ezekre a problémákra fordítani a pénzt.

Zolnay János: Én sem akartam a romaügy felé vinni a dolgot, de az, hogy ők több száz éve nem hajlandók és nem képesek beilleszkedni, egyszerűen nem igaz. Ismétlem, a nyolcvanas években nyolcvanöt százalékuk dolgozott, vagyis a foglalkoztatási szintjük olyan volt, mint a nem-cigány társadalomé. Ha nem dolgoztak volna, leállt volna az építőipar, leálltak volna a bányák. Elvégezték az iskolát, ha nem is feltétlenül tizennégy éves korukra, de ez akkor is nagy eredmény; az általános iskolát végzett roma fiatalok közel tíz százaléka tovább tanult középiskolában.

Póczik Szilveszter: De ez sem ment külső kényszer nélkül.

Zolnay János: Így volt 1993-ban, és ez a szám ma huszonöt százalék, kényszer nélkül. Az olló persze tovább nyílik, de ilyen erőfeszítésekről csak a legnagyobb tisztelet hangján tudok beszélni.

Póczik Szilveszter: A statisztikák szerint a roma fiatalok nagy része csakugyan elvégzi az általános iskolát, csak de az már csak közelről látszik, hogy azért, mert szinte átlökdösik őket egyik évfolyamról a másikra. A középfokú vagy szakmai oktatásban az a lényegi kérdés, hogy milyen szakmákra alkalmasak, milyen szakmát tudnak szerezni. Sajnos, ezek pillanatnyilag épp azok a szakmák, amik a legkevesbé értékesíthetők a munkaerőpiacon.

Kolláth György: Idillikus a kép arról, milyen nagyszerű, hogy ilyen sok roma gyermek jár általános iskolába. Ám az iskolai helyzet éppenhogy lakmuszpapír értékű. Egy polgármester jelezte: a képviselő-testület ülésén sokáig vitatkoztak azon, hogy ha már általános iskolás gyerekek ölésre való pillangókéssel jönnek iskolába, nem kéne-e a tanári kart önvédelmi gázspray-vel felszerelni? Kérte a polgármester, nehogy elmondjam a falu nevét, mert visszadobnák az esélyegyenlőségi tervüket, nem pályázhatnak.

Zolnay János: Persze, rémtörténeteket mindig lehet mondani. Muszáj reagálnom a megélhetési gyerekszülésre: nagyon reméltem, hogy ez kikerült már a közbeszédből, és nem örülök annak, hogy a tizennyolc polgármester nyilatkozata visszahozta...

Magyar Nemzet: *Nem létezik megélhetési gyerekszülés?*

Zolnay János: Persze, hogy nem létezik. Egyrészt a romák körében is csökken a gyerekszám, másrészt minden egyes gyermekkel sokszorosára növekszik a szegénységbe süllyedés kockázata. Nincs a világon az a támogatási rendszer, ami ezt képes lenne ellensúlyozni. Egy iskolázatlan család is pontosan tudja, hogy a gyerek óriási többletkiadást jelent. Elég ránézni a gyereksegregációval kapcsolatos adatokra: a legszegényebb korosztály a nulla és kettő év közötti; ez is cáfolja, hogy létezik stratégiai gyerekvállalás.

Szepessy Zsolt: Tipikus: értelmes emberek, kellemes, légkondicionált helyiségben beszélnek a vidék sorsáról, Budapesten. Én viszont napi kapcsolatban vagyok velük, és például tudom, hogy a gyerekszülés igenis megélhetési forma, ők is annak tartják, és nem is titkolják. Tizennégy éves kislányok már elkezdnek gyerekeket szülni. Van egy hatodikos gyerek a faluban, tizenöt éves, és a második terhességét hordja. Ez nem egyedi eset, hanem tendencia. A családok jónak látják, ha a lányok hamar élettársi kapcsolatra kerülnek. S hogy a közmunka nem teremt értéket? Épületeket újítanak fel! Közmunkásokkal két-háromszázezer forintért olyan játszótérrel építettünk a gyerekeknek, hogy ha azt meg kellett volna rendelni egy cégtől, milliókba került volna....

Németh György: A stratégiai gyerek koncepcióját a demográfusok is erős magyarázó elvnek tartják. A Dunától keletre létezik egy modernizációs trend, vagyis emelkedik a házasodási életkor és csökken a gyereklétszám, de például Észak-Magyarország számos részén ez nem igaz. Ha tehát az országos vagy régiós statisztikákat nézzük, akkor Zolnay úrnak igaza van, ám vannak mikrorégiók, ahol emelkedik az átlag gyerekszám, és eléri akár a hatot is. Nagyon bonyolult problémáról van szó, nagyon cizellált eszközrendszerre van szükség a megoldás érdekében. Nincsenek egyenreceptek.

Tisztelni kell a kérdés bonyolultságát, és azokat a szociológusokat, akik valóban elmennek és terepmunkát végeznek.

Póczik Szilveszter: A Németh úr által említett modernizációs ugrás-kísérletek mindig külső kényszer hatására mentek végbe. Örök vita, hogy a cigányság problematikus részének helyzete a történetéből adódik, vagy pedig a kirekesztettségéből. Én azt állítom, hogy ez történeti gyökerű. A gyerekszegénység pedig valóban a szaporodással termelődik újjá, de a probléma az, hogy a tizenhárom-tizennégy éves kislány, aki élettársi kapcsolatban él, és gyerekeket szül – kriminológusként hadd jegyezzem meg: számos törvénybe ütköző momentummal súlyosbítva –, olyan családi háttérrel rendelkezik, ahol nincs jövőkép. Generációk óta nem látták, mert hiányzik az az életmodell, hogy reggel föl kell kelni, tisztálkodni és munkába menni, a gyereket iskolába vinni...

Magyar Nemzet: *Megéri a közmunka gazdaságilag, vagy nem?*

Zolnay János: Körülbelül százhatvanmilliárd forint az önkormányzati segélykassza. Ennek kilencven százalékat normatíván felül lekérheti az önkormányzat. Ez a százhatvanmilliárd nem kevés pénz, de vessük össze a háromszázötven-milliárdos családi pótlékkal, valamint azzal, hogy ennél a családtámogatási rendszerek is többre kerülnek ma már. E százhatvanmilliárdból harminc-negyvenmilliárd az, ami a rendszeres szociális segélyek kifizetésére megy el. Ez már nem akkora pénz, hogy ha adócsökkentésben gondolkozunk, tartalékból ne lehessen kifizetni. Ugyanakkor a közfoglalkoztatásoknak is van költségük, miközben közgazdasági hasznuk nincs. A közfoglalkoztatás költsége egy főre vetítve körülbelül háromszorosa a rendszeres szociális segélynek. Tehát szó sincs róla, hogy a közhasznú-közcélú foglalkoztatással pénzt lehetne megspórolni. Persze a monoki kezdeményezés nem közfoglalkoztatás, hanem ingyenmunka megkövetelése, segély fejében. Ha azonban jogállamról és alkotmányról beszélünk, akkor egy jogállamban az ember munkavégzésért munkabért kap, munkát pedig valamilyen szerződés alapján végez. Ha a segélyt ingyenmunkához kötik, azt rendkívül aggályosnak tartom. El tudom képzelni, hogy több közhasznú munkást szeretne Monok, és a többi település, de nem szabad a hiányzó közhasznú munkásokat kényszerszermunkával pótolni.

Kolláth György: Az alkotmány nem tűri az olyan munkavégzést, ami nem jár az elvégzett munka minősége és mennyisége szerinti díjazással. Ez a monoki modell valódi alkotmányjogi problémája. A szerencsi kistérség polgármestereinek nyilatkozata alkotmányosan minden mondatában alátámasztható. 100 %-ig helytálló az a kifogásuk, hogy az önkormányzatoktól az állam léptenyomon elvitatja az autonómiát. Egy kistépülésen, – sajnos a nevét nem mondhatom, mert félnek a büntetéstől – külön-külön létezik a segélykeret, és az utófinanszírozású központi keret a közcélú munkára. Így aztán azok, akik tudnának dolgozni, mégis segélyen élnek, kb. csak két évenként kerülnek sorra, mert ennyi pénz van a külön keretben. Miért nem lehet a segély és a közhasznú munka keretét egy pénzalapba tenni, és szabaddá tenni az átjárhatóságot? Miért kezelik le folytán fent az önkormányzatokat?! Miért válik szét állandóan a jog és az igazság? Lám, Monok igazságot tett, talán egy kisebb jogi hiba által. Az ombudsman fordítva: szinte semmiben sincs igaza, de észrevett jogi

problémát. Amit nem látott: az alkotmányban van egy definíció, amiről el kell dönteni, hogy link dumának, tekintjük, vagy komolyan vesszük. „A helyi önkormányzás... a helyi közhatalomnak a lakosság érdekében való gyakorlása.” Ezt teszi Monok, mikor meghozza rendeletét. A helyi önkormányzat akkor is autonóm, ha országos törvényt hajt végre: önállóan szabályoz és igazgat. A szerencsi térség polgármesterei tehát az önkormányzat alkotmányos autonómiáját tették tesztkérdéssé - helyesen. Ennek az autonómiának van korlátja: a helyi rendelet magasabb szintű jogszabállyal nem lehet ellentétes. Slussz! Nem az ombudsman, nem a közigazgatási hivatal döntésére tartozik, hanem az Alkotmánybíróságra, hogy a monoki rendelet ellentétes-e egyik-másik törvénnyel. Ha teljesen mást mond, mint a szociális törvény, akkor alkotmánysértő. Ha nem ellentétes vele, csupán kiegészíti, helyi sajátossággal megerősíti azt, akkor nem alkotmánysértő. Tíz éve van erről szóló alkotmánybírósági határozat. Akik az alkotmányra hivatkozva átkozzák ki Monokot, nem ismerik az alkotmányt és az alkotmánybírósági gyakorlatot. Az önkormányzatok felismertek egy körmükre égett problémát és léptek, az állam helyett. Most az államnak kéne hozzájuk felzárkóznia. Államköltségen folyó, a lustasághoz vagy az ingyénéüléshez fűződő alkotmányos jog nincs, a pihenéshez való jog nem ez. Ellenben, a nagyon kevés alkotmányos kötelezettségek egyike a szülők és gondviselők kötelezettsége, hogy a gyereket iskoláztassák. (Elmulasztása végső soron bűncselekmény is lehet.) Az állam még erején felül, sokszor ingyenesen, mégsem igénybe vett módon nyújt pénzübeli és természetbeni szolgáltatást ezért, cserébe többet várhatna el az életben és a jogszabályokban. Drámaian nő mégis a jogsértő hiányzások száma.

Zolnay János: Attól, hogy valami végső soron törvényes, még lehet nagyon rossz. Szociálpolitikai értelemben a monoki gyakorlat nagyon rossz. Mi az értelme? Lehet vele pénzt megtakarítani? Nem lehet. Az ezredforduló tájától az önkormányzati segélyek kifejezetten a legszegényebb rétegekre koncentrálnak, tehát a segélyek jó ötven százaléka a legalsó jövedelmi ötödnek jut. Nincs értelme ezt tovább szigorítani, s ezt a réteget elkezdni további regulákkal molesztálni. Jelenleg a tartós munkanélkülieknek járó rendszeres szociális segély országos átlagban huszonhétézer forint. Ez Monokon is nevetséges összeg, amiből nem lehet megélni. Erről a huszonhétézer forintról beszélünk. S arra felvetésre, hogy egy ilyen munkára kötelezés közelebb viszi-e az embereket a munkaerőpiachoz, az a válaszom, hogy szerintem nem, hiszen ingyenmunkát követel, nevetségesen kevés pénzért. Nem növeli a készségeiket, semmiféle tudást nem ad a számukra, amivel korábban nem rendelkeztek. Amúgy pedig mindenki tudja, hogy a feketemunka ezeknek az embereknek nagyon fontos forrást jelent, ami jogilag helyteleníthető, de számukra a túlélést jelenti.

Magyar Nemzet: *Ön szerint mi vinné őket közelebb az elsődleges munkaerőpiachoz?*

Zolnay János: Az, ha lényegesen rugalmasabb, de legális megélhetési formákat biztosítanánk a számukra. Ennek kellene megteremtene a jogi kereteit. Az ipari munkahelyek nem fognak újratermelődni. A romák a szolgáltatásokban fognak tudni boldogulni. Az már értelmes szociálpolitikai kérdés, hogy a minimálbér és a segély összege nincs-e egymáshoz túl közel. Az Orbán-kormány kétszer is elég jelentősen felemelte a minimálbért, csak hogy 2006 óta a rendszeres

szociális segély úgy van beállítva, hogy nem lehet magasabb a minimálbér összegénél, hiszen borzasztóan alacsonyról, a mindenkori öregségi nyugdíj kilencven százalékaról indul. Vannak megoldási technikák Nyugat-Európában, például ha valaki alkalmi munkát végez néhány hónapig, akkor a szociális segélyének csak egy részét, például a felét veszi el, és mintegy kivárja a rendszer azt, míg visszatér a munkanélküli állapothoz. S természetesen lényegesen hatékonyabban kellene roma fiatalokat képezni, főleg a hiányszakmákra. A magyar munkaerőpiacnak van valamennyi felvevőképessége. Például tömegesen kellene a cigány lányokat ápolónőnek kiképezni, mert ápolónőkből tartós hiány mutatkozik.

Kolláth György: Ne jussunk el addig a képmutatásig, hogy míg a széplélek jogvédő is elméletben elmondja: munka és iskola kell a felzárkózáshoz, az integrációhoz, de a konkrét lépéseket már utálja, megbélyegzi, érdemben nem tesz semmit a kisebbségért. A húsz-huszonöt évvel ezelőtti egybevetések a letűnt társadalmi modell megoldásai voltak. Ma piacgazdaság van, magántulajdoni rend, mérsékelt és közvetett állami gazdaságpolitika, itt a paternalista megoldások nem működnek. Az állam a munkaerő piacán főleg olyan környezetet teremthet, amely a gazdaságot kedvezően ösztönzi. Régimódi műhiba munkára kötelezésről és kényszerről értekezni.

Németh György: Én azt szeretném, ha a parlament időben cselekedne, és okafogyottá válna a népszavazás. Ebbe a rendszerbe nagyon sok pénzt kell beletenni. Nem községi, hanem kistérségi szinten kell a problémaát kezelni, a erre szervezetet kellene létrehozni. Ki kell alakítani az elvégzendő munkák katalógusát. Lehet tavaszi, kora nyári hónapokban parlagfüvet irtani, lehet fát ültetni, részt venni a tiszai árterületek kialakításában és rekultiválásában. Országos szinten legalább ötvenezer embert lehetne alkalmazni olyan különleges jogviszonnyal, ami a felemelkedést szolgálja, természetesen fizetésért. És szükség van kőkemény iskoláztatási stratégiára is. Iszonyúan sok a törvényhozásra váró feladat. Regionális és lokális szinteken kell gondolkodni, nem a nagy vonalakat fölskiccelni Budapesten. Lehet, hogy megérne a dolog egy tárca nélküli minisztert. És a politikai pártoknak ebben a dologban meg kell egyezniük, különben tragédia várható.

Póczik Szilveszter: De vajon a monoki ötletnek miért ilyen hisztérikus a fogadtatása a médiában és a nagypolitikában egyaránt? Miért nem azt mondta a miniszter asszony: gyertek, segítünk, keressük meg azokat a jogtechnikai, pénzügyi lehetőségeket, amelyekkel a helyzetet meg lehet oldani? Ehelyett azt mondta: most az a feladat, hogy a közigazgatási hivatal állapítsa meg a kezdeményezés törvénytelenységét. Az a benyomásom, mintha egyes politikai erők abban volnának érdekeltek, hogy a mélyszegénység, ami nagyon könnyen és olcsón megvásárolható, és politikailag könnyen instrumentálízálható, nemcsak megmaradjon, hanem minél szélesebb legyen, hiszen adott esetben ez egy politikai tábor túlélését biztosíthatja...

Zolnay János: Ez csak feltevés, vagy alá is tudja támasztani?

Póczik Szilveszter: Feltevés. A politika talán azért elutasító, mert a monoki kezdeményezés kifelé mutat azokból a megszokott, gumicsontrágó ideológiai kontextusokból, amikkel a média és a mindennapjaink tele vannak. Ráadásul egy önkormányzatnak az autonómiára való törekvése is

megfogalmazódott. Ha konkrét dolgokról szóló szakmai viták fogják a médiavilágot a nagy ideológiai csaták helyett, az a pártok számára rizikót jelent.

Szepessy Zsolt: Arra, hogy ez a réteg politikailag befolyásolható-e, hadd mondjak egy példát. A parlamenti választáskor végignézttem: jött az egyik oldal, kampányelőadást tartott, lehetett gulyást enni és sört inni, volt nagy összeborulás. hűségeskü. Jött a másik oldal, kampányelőadást tartott, megint lehetett gulyást enni meg sört inni, megint összeborulás, hűségeskü. Mindkét oldal zsebben érezte már a falut, aztán jött a választás, és az emberek zöme el se ment szavazni. Ugyanakkor valóban lehet egy részüket instrumentalizálni, azonban ha csak szavazóknak tekinti, ezzel borzalmasan megalázza őket a politika. Nálunk, ha bejön a hivatalba egy roma ember a problémájával, nem politikai lózungokat adunk neki, hanem a konkrét problémáját igyekszünk orvosolni. A munkanélküliségről valóban nem tehetnek, azonban számos esetben előfordult, hogy elhívtam az életerős embert közmunkára, és könyörgött vagy veszekedett, vérmérsékletének megfelelően, hogy ne tegyem ezt, mert akkor kevesebbet kap, mint egyéb tevékenységéből. Azokat viszont, akik nem gondoskodnak a gyerekek iskolába járásáról és tanulásáról, nagyon felelősségre vonnám. Az oktatás az egyetlen kiút. Tavaly beszélgettem roma fiatalokkal, nem tudták megmondani, hogy Borsod milyen más megyékkel határos. Nem tudták, hogy Magyarországnak milyen országok a szomszédai. A magyar történelemből egyedül Mátyás királyra emlékeztek. Ezeket a gyerekeket meg kell menteni. Mindenesetre örülök, hogy Monokon már túllépett az ország, mert a kezdeményezés elérte a célját. Hogy visszavonjuk vagy sem, alkotmányellenes vagy sem, nem sokat jelent már. A fontos az, hogy sikerült az egész ország figyelmét felhívni a problémára, hogy jó szakemberek beszélgetnek és vitatkoznak erről. A jobb-és baloldal valahogy kiszorul, konszenzus van, a rendszerváltozás óta először. A kezdeményezést jobb-és baloldali érzelmű emberek egyaránt támogatják...

Zolnay János: Illetve ellenzik.

Szepessy Zsolt: Többen támogatják, mint ahányan elutasítják. Mindenki látja, hogy igazságtalan a társadalom és rossz irányba megy, hiszen vannak nagyon gazdag és nagyon szegény emberek. A népszavazási kezdeményezést abban az esetben tartom fenn, ha a politika nem veszi át Monoktól ezt a szerepet, és nem hoz megnyugtató döntéseket. Azonban a kétszáz ezer aláírást mindenképp összegyűjtjük. És még valami. Nem azért tesszük, hogy kitoljunk ezekkel az emberekkel, épp ellenkezőleg. Róluk van szó, és én örülök, ha sikerült rájuk irányítani a figyelmet.

Kolláth György: A monoki népszavazási kérdések, avagy aktualizált és pontosított változatai az alkotmányjogi szűrőn valószínűleg átmennek.

Zolnay János: A munkanélküliség szomorú társadalmi tény, és nem önhiba, a vagyis nem a munkanélküliek tehetnek róla. A tartós munkanélküliségre ez még inkább igaz. A negyvenhárom leghátrányosabb kistérségben élő emberekre pedig aztán végképp igaz. A tranzitfoglalkoztatás, a képzés, a részfoglalkoztatás rugalmasabbá tétele előre mutat, a monoki példa azonban visszafelé, a kényszermunka, a jogfosztás, a dologházak világába. Ebbe az irányba nem szabad menni.

